

nych. Obszerny, liczący 179 stron (ponad 1/3 objętości) rozdział 2 poświęcony jest siedliskoznawstwu. Jakkolwiek w ogólnych zarysach jego treść odpowiada w znacznej mierze zakresowi tradycyjnie rozumianej ekologii roślin, czytelnik znajdzie tu sporo nowych, bardzo szczegółowych informacji o wzajemnych zależnościach między abiotycznymi czynnikami środowiska a światem roślin i wiele cennych wskazówek metodycznych do badań ekofizjologicznej reakcji roślin na warunki siedliskowe. W dalszych rozdziałach, już znacznie krótszych, poruszone są pewne zjawiska i procesy ekologiczne, charakterystyczne dla różnych poziomów organizacji świata roślin.

Pod tytułem „Waloryzacja cech specyficznych roślin” (rozdział 3) autor omawia zdolność transpiracyjną oraz typy ekologiczne roślin, wyróżnione ze względu na ich gospodarkę wodną. Niektóre zjawiska współzycia w biocenozie, ogólna koncepcja biocenozy oraz pobieżna charakterystyka struktury populacji roślinnych składają się na treść dwóch następnych rozdziałów. Zagadnienia populacyjne poruszone są zresztą także w kolejnej części książki, poświęconej zasadniczo dynamice monokultur. Rozdział 7 pt. „Dynamika zbiorowisk wielogatunkowych i różnowiekowych” zawiera krótkie omówienie istoty i przebiegu sukcesji ekologicznej, analizuje przemiany strukturalnych właściwości drzewostanów w toku sukcesji regeneracyjnej, a także nakreśla specyficzne charakterystyki fitoklimatu; ostatnie zagadnienie powinno się znaleźć, moim zdaniem, w rozdziale 2.

Na ponadekosystemowym poziomie organizacji roślinności autor omawia zagadnienia strefowości geograficznej i piętrowego układu szaty roślinnej, daje przegląd ważniejszych formacji roślinnych oraz porównuje zdolność produkcyjną siedlisk w skali geograficznej (rozdział 8). Treść rozdziału 9 „Elementy fizjotaktyki” — to przede wszystkim poglądowy wykład dotyczący hydrologicznej roli lasu i jego wpływu na środowisko geograficzne. Kilka ostatnich stron książki poświęca autor modelowaniu zjawisk i procesów ekologicznych.

Pod względem formy książka ma wiele walorów dydaktycznych. Lekturę dzieła ułatwiają hasła wywoławcze do omawianych zagadnień, wyeksponowanie nowo wprowadzonych terminów, pojęć i definicji, a także instruktywne tabele i wykresy. Książka jest bogato ilustrowana. Redakcji Eksperymentalnych Publikacji Dydaktycznych PWN należą się słowa uznania za niezwykle staranne, piękne jej wydanie.

Ewa Symonides

Kershaw K. A. 1978 — Ilościowa i dynamiczna ekologia roślin — Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, ss. 383.

W ostatnim dwudziestolecu zaznacza się w fitoekologii odejście od tradycyjnych, jakościowych metod badania roślinności i gwałtowny rozwój metod ilościowych. Ilościowe podejście badawcze dotyczy zarówno „ustawienia” badań w schematach teorii doświadczalnictwa, jak techniki pozyskiwania informacji, wreszcie metod opisu, interpretacji i kontroli wyników oraz weryfikacji wyciąganych wniosków. Wiąże się z tym konieczność stosowania nowoczesnych metod statystycznych na wszystkich etapach procesu badawczego. Recenzowana książka stanowi dobre wprowadzenie początkującego ekologa w zagadnienia „ilościowej” fitoekologii. Zawiera cenne wskazówki metodyczne pomocne w terenowych bada-

niach ekologii populacji i zbiorowisk roślinnych, zapoznaje czytelnika z prostymi operacjami statystycznymi, a także z zasadami matematycznego i analogowego modelowania procesów dynamicznych, przebiegających na różnych poziomach organizacji roślinności. Napisana bardzo przystępnie, służyć może przede wszystkim studentom, specjalizującym się w ekologii roślin i biologii środowiskowej.

Większa część książki dotyczy metod badania przestrzennej organizacji populacji i analizy czynników kształtujących wzorzec rozmieszczenia osobników oraz — na poziomie fitocenozy — metod badania naturalnych zgrupowań populacji różnych gatunków, a także opisu, porządkowania i klasyfikacji zbiorowisk roślinnych (rozdziały 1—2, 5 i 7—10). Rozważania metodyczne dzięki podbudowie teoretycznej stanowią równocześnie krótki przegląd koncepcji sformułowanych w zakresie poruszonych zagadnień oraz przegląd dotychczasowych osiągnięć.

Ekologia „dynamiczna” w wydaniu K. A. Kershawa to przede wszystkim zwięzły wykład teorii sukcesji i klimaksu (rozdział 3), cyklicznych zmian roślinności (rozdział 4) i wybranych zagadnień dynamiki populacji (rozdział 6).

Ostatnie dwa rozdziały są poświęcone metodom obliczeniowym (11) i zasadom symulacji przy użyciu maszyny matematycznej (12). Całość uzupełnia kilka tablic statystycznych, bibliografia oraz indeks.

Z krótkiego przeglądu treści recenzowanej książki wynika, iż obejmuje ona tylko niektóre zagadnienia współczesnej fitoekologii. Tym niemniej przetłumaczenie jej na język polski i udostępnienie tym samym szerszemu gronu czytelników było przedsięwzięciem w pełni słusznym, zwłaszcza wobec braku oryginalnych, polskich podręczników o podobnej treści. Pod adresem tłumaczy można jednak wysunąć sporo zarzutów. Dotyczą one nie tylko nieścisłości terminologicznych, ale w wielu przypadkach wręcz błędów. Na przykład na s. 51 ze zdziwieniem czytamy, że „... nie należy używać kwadratów próbnych o kształcie wydłużonych prostokątów, ani też o kształcie kwadratu ...”; oczywiście chodzi tu o kształt powierzchni próbnej. Na stronie 119 i następnych zamiast „przyczynowy” (ang. causal) przetłumaczono „przypadkowy” (ang. casual), co fatalnie wpłynęło na sens wywodów autora. W wielu miejscach zamiast „zbiorowisko” czytamy „asocjacja” (zespół), chociaż w fitosocjologii nie są to terminy synonimiczne. Niesłusznie także „mixed populations” przetłumaczono wprost jako „populacje mieszane”; w języku polskim taki termin nie jest poprawny, słusniej byłoby zatem napisać albo „układ wielogatunkowy”, albo w odnośniku wyjaśnić, o co w istocie chodzi. Razi ucho polskiego ekologa pojęcie „stratyfikacja roślinności”; poprawnie powinno być „warstwowość roślinności”. Błędów, nieścisłości lub niezręczności stylistycznych jest zresztą wiele i warto byłoby w ewentualnych wznowieniach wprowadzić niezbędne poprawki.

Ewa Symonides